

Seksen van rundveesperma is praktijkrijp. Technische problemen remmen gebruik op grote schaal nog even af. Maar is vanuit ethisch oogpunt seksen wel verantwoord? Het Centrum voor Agrarische, Bio- en Milieu-Ethiek van de Universiteit van Leuven geeft zijn visie.

Veel problemen in de veehouderij worden veroorzaakt doordat dieren worden geboren met het ongewenste geslacht. Haantjes bij legkippen of bokken bij melkgeiten zijn een goed voorbeeld. Economisch zijn haantjes en bokken meestal zo goed als waardeloos. Dit is ook het geval met de nakomelingen van hoogproductieve melkkoeien die men

punt is er dus geen bezwaar om deze techniek toe te passen. Wat overblijft als ethisch te bevragen is het gebruik van gesekst sperma op zich. Het ethische aspect van gebruik van gesekst sperma gaat over de omgang van de mens met de dieren. Ook al wordt de dieren geen onrecht aangedaan door gesekst sperma te gebruiken, is het dan wel

gesekst sperma bij melkvee kan men enkel uit die koeien waaruit men vrouwelijke nakomelingen wil vaarskalveren geboren laten worden. Alleen die koeien waaruit men stieren wil voor de raszuivere fokkerij zouden dan geïnsemineerd kunnen worden met een stier van het melktype. Alle andere koeien kunnen geïnsemineerd worden met een vleesveestier om op die manier kalveren te krijgen met een betere bespiering, die veel beter renderen in de productie van kalf- of rundvlees.

De steeds groeiende scheiding tussen runderen gehouden voor de melkproductie en runderen gehouden voor de vleesproductie zou hierdoor ten dele opgegeven worden. Een deel van de melk-

koeien kan weer een belangrijke rol gaan spelen in de vleesproductie. Bij intensief gehouden vleesvee zijn er ook voordelen. Enkel die koeien waarvan men een vaarskalf wil laat men insemineren van 'vrouwelijk' sperma. Uit alle andere vleesveekoeien laat men dan enkel stieren geboren worden. Stieren doen het zowel economisch als ecologisch immers beter in de vleesproductie. Ook de selectie op gewenste eigenschappen zou door gebruik van gesekst sperma aanmerkelijk sneller kunnen gaan. Dit heeft voordelen, ook naar dierenwelzijn toe. Zo zou men bijvoorbeeld sneller tot een populatie melkkoeien kunnen komen die langleeftbaar — duurzaam — is in de huidige houderijssystemen of tot

risico op inteelt, in het bijzonder bij die veehouders die de afstamming van hun dieren niet (voldoende) bijhouden. Inteelt vergroot de kans op gebreken bij de nakomelingen. Vanuit het standpunt van dierenwelzijn is dat absoluut te vermijden. Overigens kunnen veranderende maatschappelijke eisen ervoor zorgen dat andere veehouderijssystemen worden opgelegd of andere producten verkozen worden (bijvoorbeeld melk met andere samenstelling). Op dat ogenblik moeten we nog beschikken over dieren die de genetische aanleg hebben om in die systemen te functioneren of die productie mogelijk te maken. Ook het onvermijdbare risico op de uitbraak van (nieuwe) ziekten waarvoor de huidige

Dirk Lips

Een stiertje of e en vaarsje

Maatschappelijke beschouwingen bij gebruik gesekst sperma

niet wenst aan te houden voor de fokkerij of de melkproductie.

Het geslacht van het embryo wordt bij de zoogdieren bepaald door de genetische informatie (X of Y) in de zaadcel. Seksen van sperma is dus zaadcellen selecteren op het dragen van het X- of Y-chromosoom. Dit is bij rundvee praktijkrijp. Enige technische problemen verhinderen voorsnog een gebruik op grote schaal. De vraag is echter of het gebruik van gesekst sperma ethisch te verantwoorden is. Het is beter dit debat nu te voeren, terwijl de techniek zich ontwikkelt en toepassingen vindt, dan achteraf. Het debat nu voeren kan ervoor zorgen dat nadelige gevolgen bij de aanvang vermeden worden en dat is voordeliger dan een bestaande toepassing te wijzigen.

Niet meer pijn

Dieren ongeproportioneerde pijn aandoen is ethisch niet te verantwoorden. Zowel het seksen van het sperma zelf als het gebruik ervan doet dieren geen pijn. Er zijn geen ethische bezwaren op dat punt. Gebruik van gesekst sperma kan alleen via kunstmatige inseminatie. Voor de dieren zelf is er echter geen enkel verschil bij het geïnsemineerd worden met gesekst of ongesekst sperma. Ook op dit

goed van de mens om het toch te doen? Het gebruik van gesekst sperma vergroot de invloed van de mens op de dieren nog verder; hij bepaalt nu ook het geslacht van de nakomelingen. De kritiek dat men hierdoor een stap te ver zet in de instrumentalisatie van de dieren (dat is het feit dat men dieren beschouwt als objecten voor de productie van vlees en melk) is niet gegrond. Door het gebruik van gesekst sperma worden dieren niet minder als levende wezens met een eigen gedrag of soortspecifieke behoeften behandeld.

Onmiskerbare voordelen

In een onvolmaakte wereld lijkt het gebruik van gesekst sperma een stap in de goede richting. In de rundveehouderij zijn er heel wat voordelen te verwachten van het gebruik van gesekst sperma. Mannelijke nakomelingen van hoogproductief melkvee kunnen vandaag amper nog de opfok-, slacht- en versnijdingkosten opbrengen. Voor vrouwelijke nakomelingen die men niet verder wenst aan te houden geldt dit zo mogelijk in nog grotere mate. De vrees is dus niet onterecht dat men binnenkort deze kalveren om economische redenen euthanaseert bij de geboorte. Door gebruik van

een populatie Belgisch witblauwen die een hoger percentage natuurlijke kalvingen kent.

Diversiteit in gevaar

Tegenover deze mogelijke voordelen staan ook mogelijke nadelen. Belangrijk (mogelijk) nadelig gevolg van het gebruik van gesekst sperma (op grote schaal) is de verdere reductie van genetische diversiteit in onze veestapel. Vandaag de dag worden voor een belangrijk deel van de melk- en rundvleesproductie slechts enkele rassen gebruikt en binnen die rassen steeds minder verschillende bloedlijnen. De techniek van kunstmatige inseminatie heeft hier zeker in belangrijke mate toe bijgedragen. Door gebruik van gesekst sperma zullen waarschijnlijk alleen de vandaag als beste beschouwde vrouwelijke dieren nog gebruikt worden om verder mee te fokken. Hierdoor zal de genetische diversiteit binnen de rassen nog verder verminderen. Niet enkel meer langs vaderlijke kant, maar meer en meer ook langs moederszijde. Dit leidt tot een vergroot

veestapel gevoelig is, zorgt ervoor dat het goed is een zo groot mogelijke genetische diversiteit te bewaren.

Ja, tenzij...

Samengevat kan gesteld worden dat er ethisch geen zwaarwegende bezwaren zijn tegen het gebruik van gesekst sperma in de rundveehouderij. Dubbele voorwaarde is evenwel dat de afstamming nauwkeurig wordt bijgehouden, zodat de kans op inteelt niet wordt vergroot en dat men langs de kant van de aanbieders van sperma veel oog heeft voor het maximale behoud van genetische diversiteit. Het zou fout zijn van de KI-centra én de gebruikers om met deze eisen geen rekening te houden omwille van kostprijs of kortetermijnwinst.

Drs. Lic. D. Lips,
Centrum voor Agrarische, Bio- en Milieu-
Ethiek, KU Leuven (B.)